

УДК 94(438)

Уляна Безпалько

**МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ ТА РОСІЙСЬКІ ГРЕКО-КАТОЛИКИ:
ТЕНДЕНЦІЇ І ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМИН НА ПРИКЛАДІ СПІВПРАЦІ З ІВАНОМ
ДЕЙБНЕРОМ (1902–1907 РР.)**

У статті проаналізовано налагодження взаємозв'язків митрополита А. Шептицького з представниками громад російських католиків східного обряду, висвітлено характер та особливості процесу на прикладі співпраці з І. Дейбнером в період 1902–1907 рр.

Ключові слова: А. Шептицький, І. Дейбнер, унійний рух, католицизм східного обряду, Російська імперія.

Актуальність статті визначається потребою комплексного наукового осмислення проблем зародження та розвитку уніонізму в Російській імперії на початку ХХ ст., дослідження шляхів інституалізації та інтеграції Католицької церкви східного обряду в широкі сфери російського соціуму, висвітлення місця й ролі в цьому процесі митрополита Галицького А. Шептицького тощо.

Об'єктом дослідження є громади російських греко- католиків напередодні врегулювання Святим Престолом проблем їхнього канонічного підпорядкування.

Предметом виступають взаємозв'язки митрополита А. Шептицького з представниками громад католиків східного обряду в Росії.

Метою статті є аналіз особливостей співпраці митрополита А. Шептицького та І. Дейбнера у сфері розбудови унійного руху в Росії в його структуризаційний період (1902–1907 рр.).

Різноманітні аспекти проблем конфесійного та соціального становища Католицької церкви в російському суспільстві, теоретичних основ та практичних шляхів реалізації унійної доктрини митрополита А. Шептицького відображені у дослідженнях таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Е. Бистрицька [1], Е. Вавжонек [2], А. Венгер [3], Л. Гентош [4], О. Ліценберг [5], А. Тамборра [6], Б. Успенський [7].

При написанні статті автором використано збірники документів і матеріалів, підготовлених до публікації Центральним державним історичним архівом України у м. Львові, присвячені проблемам церковної єдності та розвитку російського греко-католицизму [8–9].

Аналізуючи процеси становлення й розвитку унійного руху в Російській імперії на початку ХХ ст., необхідно чітко розуміти, що розбудова російського греко-католицизму була безпосередньо пов'язана з діяльністю митрополита А. Шептицького, і належала до сфери активних зацікавлень ієрарха як у теоретичній, так і в практичній площині. Як прихильника ідеї відродження апостольської єдності церков та активного сподвижника єкуменічних проєктів Лева XIII, А. Шептицького гостро цікавили проблеми залучення східного християнства до міжконфесійного діалогу і порозуміння [10, с. 32]. У цьому контексті питання розвитку унійного руху в Російській імперії набувала глибокої актуальності і загальнохристиянського звучання, розширюючись за рамки локального етноконфесійного концепту.

Проте існували й інші аспекти, передусім, політичного характеру, котрі не можна випускати з під уваги, висвітлюючи практичні кроки митрополита А. Шептицького щодо реалізації унійних проєктів на теренах Росії. Митрополит, залишаючись духовним сановником, не обмежував свою діяльність тільки релігійною сферою. А. Шептицький позиціонував себе як активний громадсько-політичний діяч, брав участь у суспільному житті Східної Галичини, займав посаду радника австрійського імператора Франца-Йосифа у сеймі, жваво, хоча й неофіційно, переймався проблемами українського націотворення [11, с. 451].

Враховуючи неможливість особистої присутності А. Шептицького в Російській імперії, особливого значення для розвитку унійної справи на початковому етапі – йдеться про 1902–1907 рр. – набували саме його взаємини із представниками греко-католицьких громад в Росії, що визначали можливості для активної участі митрополита у життєдіяльності громад, ступінь поінформованості владики про ті основні тенденції й умонастрої, що визначали русло розвитку Церкви католиків східного обряду в Росії. Усе це давало змогу А. Шептицькому належним чином репрезентувати церкву на міжнародному рівні, зокрема, й перед Святим Престолом, реально, а не формально, відстоювати її інтереси та сприяти подальшому розвитку [12, с. 86–88].

Зазначимо, що в цей період іще не йшлося про юридичне закріплення повноважень митрополита А. Шептицького на керівництво унійним рухом в Російській імперії, проте активними темпами йшла підготовка практичного підґрунтя для реалізації цієї мети, зокрема, пошук

матеріальних ресурсів і зовнішньої підтримки з боку представників тих ватиканських кругів, які зберігали зацікавлення в унійних ініціативах [6, с. 464].

Когорта осіб, причетних до активної розбудови Російської унійної церкви, формувалася у досить складних умовах, і була обтяжена як відсутністю належного рівня науково-богословської підготовки, так і відсутністю досвіду, переслідуваннями з боку державного апарату, матеріальними нестатками тощо. Проте, навіть враховуючи ці негативні чинники, більшість активних діячів унійного руху в Росії були цілковито віддані особисто митрополиту А. Шептицькому і справі становлення унійного руху. Основу громад католиків східного обряду в Санкт-Петербурзі складали священники Микола Толстой, Олексій Зерчанінов, Іван Дейбнер, активно сприяла розбудові церкви княгиня Наталія Ушакова, в Москві самовіддано працювало на користь греко-католицької громади подружжя Абрикосових [3, с. 67].

Одним із найближчих сподвижників унійної справи митрополита А. Шептицького в Росії став І. Дейбнер. Їхня співпраця торкалася різноманітних сфер налагодження унійного руху на російських теренах, структурного та юридичного оформлення життєдіяльності громади російських греко-католиків, проблем її внутрішнього життя тощо. Усі ці питання знайшли відображення на сторінках листування А. Шептицького та І. Дейбнера. На прикладі їхньої співпраці на етапі формування осередків унійного руху в Росії (1902–1907 рр.) можна досить чітко прослідкувати основні етапи цього процесу та відзначити ті характерні тенденції й особливості, що були йому притаманними.

Заочне знайомство митрополита Галицького та його майбутнього помічника відбулося у квітні 1902 р., коли І. Дейбнером написано першого листа до владики, у якому йшлося про бажання російського чиновника переїхати до Львова, з наміром вступу в духовну семінарію і подальшого отримання греко-католицького священства. Звертаючись за допомогою до А. Шептицького, І. Дейбнер підкреслював його особливу місію роль як "митрополита руських католиків" у житті східної церкви [8, с. 21–22].

Митрополит А. Шептицький відгукнувся на прохання І. Дейбнера дуже швидко, що демонструвало рівень його зацікавлення справою, хоча на той момент лише закладалися підвалини для майбутнього поширення унійного руху в Російській імперії. 24 квітня 1902 р. владики написав І. Дейбнеру листа, у якому обіцяв надати всебічну допомогу в реалізації його планів [8, с. 23]. З цього моменту фактично розпочинається історія тісної співпраці двох зазначених осіб у площині розбудови унійної церкви в Росії.

Попри певні труднощі, плани І. Дейбнера щодо богословського навчання вдалося здійснити. Під час перебування у Львові І. Дейбнер значно зблизився з А. Шептицьким, навіть певний час виконував функції своєрідного референта при особі митрополита. Знаходимо свідчення того, що І. Дейбнер брав активну участь у веденні масштабної кореспонденції владики, зокрема, в підготовці листів до православного єпископа Антонія Храповицького [15, с. 105–107]. Займався він також налагодженням зв'язків з російськими католиками східного обряду і просто співчуваючими унійній справі, формуючи ядро майбутньої громади. Окрім того, І. Дейбнер активно долучав до участі в цьому діалозі митрополита А. Шептицького, посприявши знайомству владики зі священником Петром Аксьоновим, котрий згодом, у 1907 р., приєднався до громади греко-католиків, російським інтелігентом Олександром Сипягінім, який теж перейшов у католицизм східного обряду, єпископом Смоленським Петром (Друговим) [8, с. 42].

І. Дейбнер з самого початку виявив себе як хороший організатор, талановитий полеміст, що давало можливість А. Шептицькому залучити його до розбудови унійних проектів. У той же час, давалися взнаки брак теоретичної підготовки і певні особливості світоглядної орієнтації, сформованої в руслі російського великодержавного монархізму [3, с. 69].

У вересні 1903 р. навчання І. Дейбнера завершилося, його рукопокладено митрополитом А. Шептицьким на священство і настав час повернення в Росію. Як передбачалося, священницьке служіння І. Дейбнера повинно було зберігатися в таємниці, а у повсякденному житті він мав повернутися до виконання звичайних чиновницьких обов'язків. Йому дозволялося відкривати свій сан перед латинським католицьким кліром для налагодження ефективної місійної роботи, а також перед деякими віруючими, що виявляли готовність переходу в католицизм східного обряду. Деякі аспекти майбутньої роботи залишалися для І. Дейбнера невизначеними – зокрема, питання можливості відвідування православних храмів, узгодження священницького служіння з виконанням посадових обов'язків, участь у світському житті суспільства тощо. З усіх цих питань він звертався за порадою до А. Шептицького [8, с. 63–64].

Після повернення в Росію І. Дейбнер оселився в Саратові, де планував отримати місце урядового чиновника. Зіткнувшись з необхідністю організації місійної діяльності на практиці, він значною мірою виявився неготовим для виконання поставлених митрополитом завдань. Започаткуванню унійної роботи І. Дейбнером перешкождали насамперед труднощі об'єктивного

характеру – неузгодженість євхаристійної практики католицизму з реаліями російського середовища, відсутність богослужбових книг та іншої церковної літератури, адаптованої для потреб російського суспільства, відсутність церковного інвентарю, особисті фінансові та родинні проблеми тощо [8, с. 68–69].

Попри труднощі, пов'язані з налагодженням місійної діяльності у Саратові, І. Дейбнер не опинився в духовній ізоляції. Митрополит А. Шептицький всіляко підтримував його, зокрема й матеріальними засобами. Відвідували І. Дейбнера й інші католицькі місіонери, наприклад, у 1904 р. в Саратові побував о. Єремія Ломницький [8, с. 92].

Однією із центральних проблем унійного руху, навколо яких зосереджувалася увага І. Дейбнера, було збереження чистоти східного обряду в межах Католицької церкви. Аналізуючи перспективи поширення католицизму в Росії, він наголошував на першочерговому значенні зовнішніх ознак обрядової приналежності для національно-релігійної ідентифікації християн Сходу [16, с. 428–435]. Під час навчання у Львові І. Дейбнер отримав можливість ближчого знайомства з унійною церквою Галичини, її літургійною традицією та богослужбовою практикою. Він, аналізуючи цей досвід, не міг не відзначити високий ступінь латинізації галицького греко-католицизму, і вбачав у цьому одну з основних небезпек для майбутнього розвитку унійного руху в Росії. У листі до А. Шептицького від 7 квітня 1903 р. І. Дейбнер зазначав: "Рим очікує навернення Російської імперії – та чому ж не зважає на те, що росіянам огидні всі ці дрібні зміни, які нав'язано східному обряду, відколи він під владою пап. Єднання Церков – це тільки пастка, щоб нас потрохи латинізувати, – кажуть східні" [8, с. 30–31].

Окрім того, І. Дейбнер відзначав упереджене ставлення значної частини римо-католиків, зокрема, католицького кліру, до східного обряду, як чогось меншовартісного й епізодичного в історії Церкви [8, с. 31]. У цьому контексті І. Дейбнера турбували питання суспільного сприйняття Католицької церкви, котра найчастіше ідентифікувалася як знаряддя латинізації та колонізації у свідомості широких верств російського суспільства [18, с. 197–198]. Таке становище зумовлювалося накопиченим історичним досвідом, закріпленням на ментальному рівні, а також і постійним тиском офіційної державної пропаганди, що розгорнула активну кампанію з дискредитації в російському суспільстві всієї Західної церкви, її духовних лідерів та унійного руху зокрема.

Наприклад, у листі до митрополита А. Шептицького від 20 лютого 1904 р. І. Дейбнер зазначав, що синодальний друкований орган "Церковні відомості" в останньому номері опублікував дискредитуючий матеріал щодо церковної унії: "В цій статті пишуть, що унія зовсім занепадає, наvertsється в римський католицизм, що василіани посилено латинізують наш православний обряд, що хитрий, повний єзуїтизму Андрей Шептицький узявся реставрувати унію для того, щоб повернути за її допомогою в латинство нашу дорогу Росію...". Аналогічні тенденції знаходили відображення і в публікаціях "Церковного вісника" – офіційного органу Петербурзької духовної академії [8, с. 85].

Вивчаючи теоретичні аспекти унійного руху, І. Дейбнер приділяв увагу проблемі примату папської влади в контексті розвитку російського уніонізму. Спілкуючись із представниками православного духовенства, зокрема й ієрархії, І. Дейбнер відзначав високий рівень негативного сприйняття положень про правомірність папської юрисдикції, оскільки офіційне православ'я класифікувало постулат апостольської першості Святого Престолу як такий, що знаходиться поза канонічними приписами семи Вселенських соборів [8, с. 86].

Категоричність Російської православної церкви в цьому пункті автоматично унеможливлювала подальше ведення міжцерковного діалогу з тих позицій, які обстоювала Католицька церква. Тому, на погляд І. Дейбнера, необхідним було переглянути самі догматичні основи майбутнього церковного об'єднання, або ж на певний час відмовитися від ідей поглиблення унійної діяльності в середовищі російського православ'я.

І. Дейбнер вказував на потребу посилення інформаційної кампанії унійного руху в російському суспільстві, зокрема й щодо питань життєдіяльності Греко-католицької церкви Галичини, православного наповнення її літургійної практики, внутрішнього устрою, концептуальних положень уніонізму та змісту і цілей унійної праці А. Шептицького [8, с. 85].

Загалом, попри деякі недоліки своєї діяльності, І. Дейбнер, безперечно, володів здібностями адміністратора, що могло бути надзвичайно корисним у справі організації та розбудови новопосталої церковної громади. Йому було притаманне чітке бачення структури та методів місійної діяльності, в практичному відношенні рекомендації І. Дейбнера завжди виявлялися обґрунтованими й цінними. Зокрема, він відзначав небезпеку поширення анархічних та атеїстичних настроїв серед населення, натомість пропонував активізувати католицьку пропаганду у віддалених регіонах імперії, розгорнути мережу василіанських осередків у Росії, розвивати книгодрукування і видання релігійної періодики [8, с. 118].

З метою посилення теоретичного й практичного підґрунтя унійного руху, І. Дейбнер пропонував провести у Римі чи Львові загальне зібрання представників католицької місійної діяльності на території Росії, для узгодження форм і методів роботи, визначення допустимих меж обрядової уніфікації і загальної програми подальших дій. Він неодноразово писав про це митрополиту, підкреслюючи актуальність проблеми: "Єдність повинна бути в організації місії, в способі місіонерства, в богослужінні, в самому житті, поведінці місіонерів, їх ставленні до православних духовних осіб та ін. Крім того, слід вирішити і питання про полемічні, й народні видання, заснування місії на міцних основах, щоб вона не загинула через недостатність матеріального фонду...". Потребували врегулювання, на думку І. Дейбнера й проблеми співвідношення взаємин царської влади й греко-католицької церкви в Російській імперії [8, с. 124].

В цьому контексті він говорив також про потребу визначення ієрархічного підпорядкування громад російських греко-католиків. Для І. Дейбнера незаперечним лідером унійного руху залишався митрополит А. Шептицький, попри відсутність у нього канонічних повноважень на управління справами унії [8, с. 122].

Окрім того, І. Дейбнер виявляв обізнаність з загальним ходом становлення унійного руху в Росії. Вже у 1905 р. його увагу привернула публіцистична діяльність Олексія Зерчанінова, котрий так само розпочав особистісну інтеграцію в унійну справу. І. Дейбнер, на підставі аналізу праці останнього "Царствие Божие в мире", звинувачував автора в надмірному латинстві та упередженому ставленні до православ'я в цілому і східного обряду зокрема. Обурення І. Дейбнера викликала теза про запровадження в унійній церкві єдиної "загальноприйнятої" літургійної мови, під якою розумілася латинська. Він убачав у цьому положенні пряму дискримінацію східних католиків і перекривлене трактування основних положень уніонізму, що ґрунтувалися на визнанні апостольської рівності Східної та Західної церков [8, с. 96–97].

Кар'єра І. Дейбнера на службі царського уряду тим часом продовжувала розвиватися, але він постійно домагався призначення в Петербург. Не виключено, що І. Дейбнер керувався в цьому й особистими амбіціями, проте він твердо наголошував на прагненні продовжити місійну працю в Петербурзі, як культурній та духовній столиці імперії, з сильною громадою католиків, в тому числі й прихильних до східного обряду. Приблизно в період 1905–1906 рр. відбулося його знайомство з керівником католицької місії в Петербурзі, домініканцем Йоганном Шумпом, австрійцем за національністю. Його діяльність справила сильне враження на І. Дейбнера, тим паче, що торкалася вона власне облаштування католицької громади східного обряду. І. Дейбнер у листі до митрополита від 7 серпня 1906 р. навіть називав австрійського місіонера своїм "наставником і приятелем", що так само певною мірою демонструвало його політичну наївність та схильність керуватися емоціями, а не логічними міркуваннями. Й. Шумп планував створити в Петербурзі греко-католицьку парафію, священиком якої запропонував стати І. Дейбнеру. Природно, що той звернувся за дозволом до митрополита [8, с. 116–117].

Відповіді А. Шептицького на прохання І. Дейбнера автор не мала у розпорядженні, проте, як свідчить подальший контекст і загальний тон листування поміж зазначеними духовними особами, – митрополит не виявив прихильності до цієї ідеї. Порівняно з переповненими ентузіазму та глибокої вдячності листами І. Дейбнера до А. Шептицького за 1902–1904 рр., подальше їх спілкування відзначається доволі прохолодним та офіційним характером. Окрім того, наростання напруги викликали й недвозначні прагнення І. Дейбнера одноосібно очолити громаду російських католиків східного обряду й унійний рух загалом, що суперечило намірам А. Шептицького.

З іншого боку, митрополит цінував і довіряв І. Дейбнеру, як одному з перших сподвижників унійної справи в Росії. У 1906 р. їхнє листування ще було досить жвавим. Особливий інтерес А. Шептицького викликали тенденції внутрішнього розвитку російського суспільства, пов'язані з лібералізацією духовного життя та оприлюдненням законів про свободу совісті, релігійну толерантність і віротерпимість. І. Дейбнер детально інформував владу з цього питання, з високим рівнем компетентності професійного юриста. Окрім того, він висловлював сподівання на можливість практичного використання отриманих свобод у сфері розбудови греко-католицької церкви в Росії [8, с. 123].

У контексті нових суспільно-політичних умов у Росії, І. Дейбнер глибоко зайнявся вивченням перспектив розвитку унійного руху. Незважаючи на певну лібералізацію духовного життя після революційних зрушень 1905 р., позитивні очікування щодо поліпшення становища російських греко-католиків не виправдались. Становище Православної церкви й надалі продовжувало залишатись панівним у суспільстві, місійна діяльність католицизму на офіційному рівні дозволялася лише серед представників "неправославних" віросповідань, до яких, в тому числі, зараховувалося й старообрядництво [19, с. 376]. Налагодження діалогу з представниками громад російських старообрядців стало ще однією сферою місійних зацікавлень І. Дейбнера [8, с. 133].

І. Дейбнер цікавився питаннями внутрішнього життя в Російській православній церкві, проте, на погляд автора, оцінював її стан і перспективи розвитку занадто песимістично. Існуючі негативні тенденції в її розвитку він називав причинами морального занепаду російського суспільства, наголошуючи на падінні церковного і пастирського авторитету серед народу, а також на формально-бюрократичному характері церковної ієрархії православ'я: "Єпископи не користуються любов'ю та авторитетом у священиків – їх стосунки не пастирські, а формально-чиновницькі, і єпископи не знають своїх священиків, а священики їх бояться. Священики, майже всі, – без покликання, без ревності до справи Божої, байдужі..." [8, с. 125].

Перспективи проведення православного церковного собору в 1906 р. І. Дейбнер оцінював скептично, передбачаючи низьку ефективність його роботи, у зв'язку з відсутністю духовної єдності серед священства і широких суспільних верств. Тенденціями, що визначали суспільний розвиток в Росії на 1906 р., І. Дейбнер називав боротьбу різноманітних суспільно-політичних сил, а також вищої церковної ієрархії РПЦ за розподіл сфер впливу, поширення сектантства, анархізму тощо [8, с. 126].

У грудні 1906 р. І. Дейбнера переведено в Петербург, на заміщення урядової посади при канцелярії з установ імператриці Марії. Цей переїзд започаткував новий етап в місійній діяльності підпільного священика, що характеризується початком загострення взаємин І. Дейбнера з митрополитом А. Шептицьким. І загалом з цього часу можна прослідкувати відмову І. Дейбнера від багатьох принципів положень, які він раніше обстоював. Зокрема, це стосується проблем юридичного впорядкування становища російських греко-католиків, обрядової ідентичності унії, взаємостосунків з польським католицьким кліром, орденом асумпціоністів тощо [8, с. 129–130]. Хоча подальша унійна діяльність І. Дейбнера характеризувалася періодичною активністю, проте назагал її вплив на магістральні шляхи розвитку російського уніонізму був незначним.

Таким чином, розвиток унійного руху в Російській імперії не тільки залежав, а й певною мірою став наслідком процесів налагодження співпраці митрополита А. Шептицького та представників громад російських греко-католиків. Не забуваючи, що саме постать владики стала ключовою в історії розбудови Католицької церкви східного обряду в Російській імперії, в контексті його унійних проєктів слід розглядати і місійну діяльність російських сподвижників А. Шептицького, зокрема й І. Дейбнера.

Характер цієї діяльності визначався важкими соціально-політичними та матеріальними умовами, в яких знаходились громади російських католиків східного обряду на початку ХХ ст., відсутністю належної підтримки Святого Престолу, адміністративними переслідуваннями з боку царського уряду. Проте навіть за тих скрутних обставин унійна церква в Російській імперії розвивалась, набувала структуризації, що в подальшому призвело до її інституційного оформлення і створення Російського екзархату католиків східного обряду.

Список використаних джерел

1. Бистрицька Е. Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878–1964 рр.) / Елла Бистрицька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. – 416 с.
2. Вавжонек М. Екуменічна діяльність митрополита Андрія Шептицького в Україні та Росії / Вавжонек М. – Записки чина святого Василя Великого. – Рим, 2006. – 232 с.
3. Венгер А. Рим и Москва: 1900–1950/ Антуан Венгер. – М.: Русский путь, 2000. – 616 с.
4. Гентош Л. Ватикан і виклики модерності. Східноєвропейська політика папи Бенедикта XV та українсько-польський конфлікт у Галичині (1914–1923 рр.) / Ліліана Гентош. – Львів: ВНТЛ–Класика, 2006. – 456 с.
5. Лиценберг О. А. Римско-католическая церковь в России. История и правовое положение/ О. А. Лиценберг. – Саратов: Поволжская Академия государственной службы, 2001. – 384 с.
6. Тамборра А. Католическая церковь и русское православие: два века противостояния и диалога / Анжело Тамборра. – М.: Библийско-богословский институт имени св. апостола Андрея, 2007. – 617 с.
7. Успенский Б. А. Царь и патриарх: харизма власти в России / Б. А. Успенский. – М.: Языки русской культуры, 1998. – 680 с.
8. Митрополит Андрей Шептицкий і греко-католики в Росії. Книга 1. Документи і матеріали. – Львів: В-во Українського католицького університету, 2004. – 924 с.
9. Митрополит Андрей Шептицкий: Документи і матеріали 1899–1944. – Т. І: Церква і церковна єдність. – Львів: Місіонер, 1995. – 523 с.
10. Заборовський Я. Андрей Шептицкий і екуменічний рух / Ярослав Заборовський // Спадіщина митрополита Андрея Шептицького в національному й духовному відродженні України. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С. 31–41.
11. Винтер Э. Политика Ватикана в отношении СССР: 1917–1968 гг. Третья часть трилогии / Э. Винтер. – М., Прогресс, 1977. – Ч. 3. – 252 с.
12. Ленчик В. Визначні постаті української церкви: митрополит Андрей Шептицкий і Патріарх Йосиф Сліпий / В. Ленчик. – Львів: Свічадо, 2004. – 608 с.
13. Попов И. Православие святых и инквизиторов / Священник Илья (Попов). – М.: Община Православной Церкви Божией Матери Державная г. Москвы, 2003. – 592 с.
14. Православие и католичество: от конфронтации к диалогу. Хрестоматия / Сост. Алексей Юдин. – М.: Библийско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – 596 с.
15. Аввакумов Ю. Митрополит Андрей (Шептицкий) і проблеми церковної єдності в Росії/ Юрій Аввакумов// Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. Число 4. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2003. – С. 101–114.
16. Диакон Василий ЧСВ. Леонид Федоров. Жизнь и деятельность. – Научні і літературні публікації "Студіон" студитських монастирів. Ч. III–V. – Рим, 1966. – 833 с.
17. Хомяков Д. А. Православие, самодержавие, народность / Д. А. Хомяков. – Минск: Белорусская грамота, 1997. – 207 с.
- 18.

Горизонтов Л. Е. Парадоксы имперской политики: поляки в России и русские в Польше (XIX – начало XX в.) / Л. Е. Горизонтов. – М.: Индик, 1999. – 270 с. 19. Католическая церковь накануне революции 1917 года. Сборник документов. – Люблин: Научное общество Католического университета в Люблине. – 672 с.

Ульяна Безпалько

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦКИЙ И РОССИЙСКИЕ ГРЕКО-КАТОЛИКИ: ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ НА ПРИМЕРЕ СОТРУДНИЧЕСТВА С ИОАННОМ ДЕЙБНЕРОМ (1902–1907 ГГ.)

В статье проанализированы налаживания взаимосвязей митрополита А. Шептицкого с представителями общин русских католиков восточного обряда, освещены характер и особенности процесса на примере сотрудничества с И. Дейбнером в период 1902–1907 гг.

Ключевые слова: А. Шептицкий, И. Дейбнер, униатское движение, католицизм восточного обряда, Российская империя.

Ulyana Bezpalko

METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKY AND THE RUSSIAN GREEK CATHOLICS: TRENDS AND CHARACTERISTICS OF INTERACTION ON THE EXAMPLE OF COOPERATION WITH IVAN DEYBNER (1902–1907)

The article analyzes the establishment of relationships Metropolitan A. Sheptytsky with community representatives of the Russian Eastern Rite Catholics, highlights the nature and peculiarities of the example of cooperation with I. Deybnerom during the 1902–1907.

Key words: A. Sheptytsky, I. Deybner, the Uniate movement, Eastern Rite Catholicism, Russian Empire.

УДК 94(477)

Катерина Махобей

**СУСПІЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ
СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО**

У статті аналізуються погляди Станіслава Дністрянського на суспільні зв'язки як основу правової концепції. Досліджується окремі праці науковця, що свідчать про те, що суспільство є окремим джерелом права, що виступає основою соціальних та морально-етичних норм. Окрім того, охарактеризовано особливості звичаєвого права, ставлення держави до закону.

Ключові слова: Станіслав Северинович Дністрянський, поняття права, суспільні зв'язки, правова концепція, держава.

Актуальність досліджуваної статті полягає у тому, що упродовж усієї історії розвитку юридичної науки вчені і мислителі прагнули з'ясувати, що являє собою право, яка його природа і суть. До дослідження цього питання долучився і С. Дністрянський. Для того, щоб системно дослідити державу і право, він детально аналізував тогочасну літературу і в результаті її наукового аналізу прийшов до висновку про необхідність самостійної загальної науки права.

Учений намагався відійти від традиційного правничого позитивізму, підкреслюючи соціальний характер норм та природних засад права. Він сформулював власну теорію виникнення, подальшого розвитку та еволюції права, відношення права до держави. Програмним для нього у цьому аспекті є його праця "Звичаєве право – а соціальні зв'язки" (Львів, 1903 р.), у якій вчений вперше розробив основні положення своєї майбутньої теорії. Такі погляди вченого, особливо в сучасних умовах, співзвучні з новітніми концепціями громадянського суспільства і правової держави. Свою правову концепцію дослідник визначав, як "теорію суспільних зв'язків" [1, с. 58].

С. Дністрянський підкреслював, що "суспільні зв'язки є джерелом права в правдивому значенні слова, бо тільки з роду, родів, племен, держав і народів з одного боку, а з церковних, станових, класових, партійних та товариських чи інших соціальних організацій з другого боку, бере право свій почин ..." [2, с. 10].

Об'єктом дослідження є соціальні та правові чинники, поширені у Східній Галичині досліджуваного періоду.

Предметом цієї статті є дослідження основних тенденцій та особливостей суспільних зв'язків як основи правової концепції С. Дністрянського.